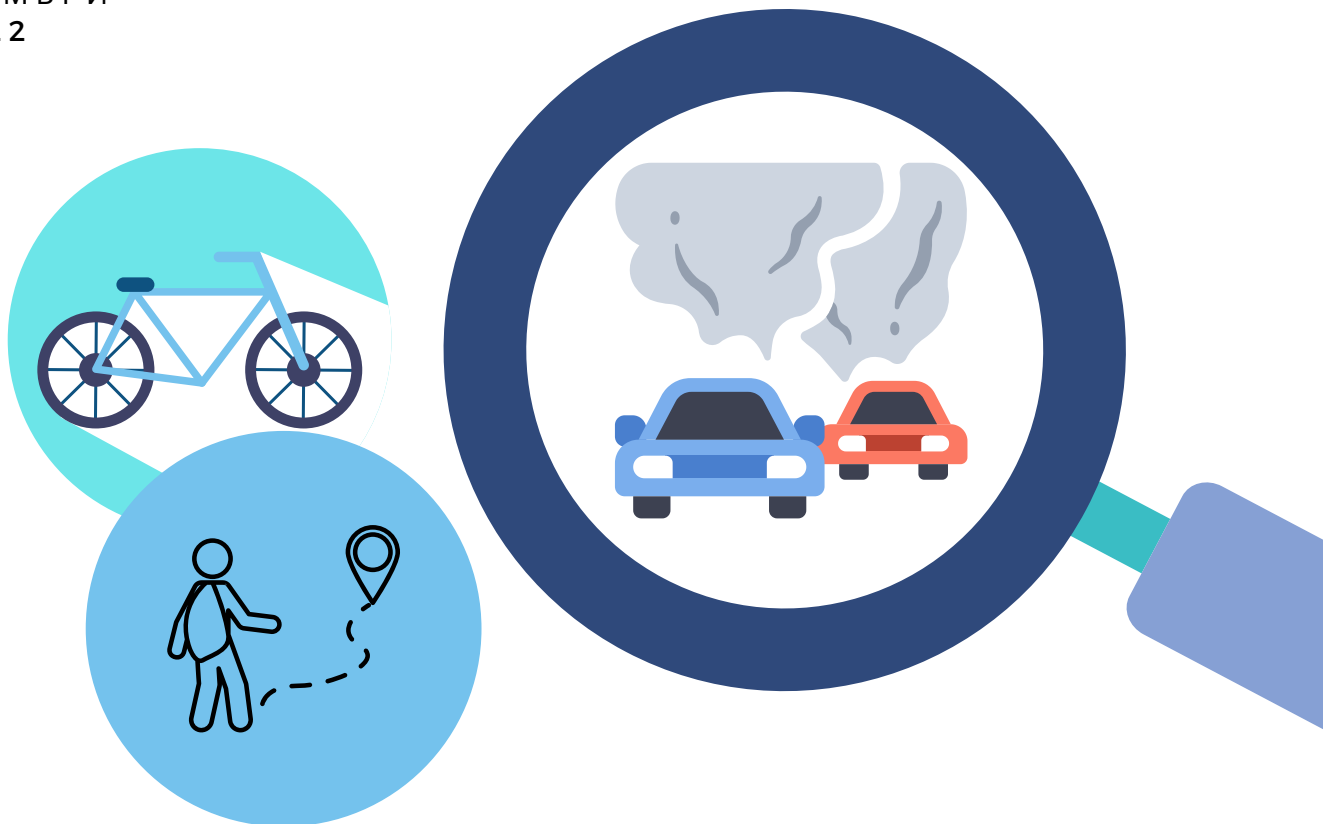

СЕПТЕМВРИ
2022

ПРЕПОРАКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА АЕРОЗАГАДУВАЊЕТО ПРЕКУ ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА УРБАНАТА МОБИЛНОСТ КАЈ ГРАЃАНИТЕ ОД ОПШТИНА АЕРОДРОМ

Билјана Матевска

Препораките се подготвени од Центар за истражување и креирање политики како дел од проектот „Справување со загадувањето на воздухот во Град Скопје“, кој е финансиран од Шведска, а е имплементиран од Програмата за развој на Обединетите нации во партнерство со Министерство за животна средина и просторно планирање и Град Скопје. Мислењата искажани во овој документ се на авторот и не е нужно да ги рефлектираат ставовите на донаторот или субјектите кои го имплементираат проектот.

ПРЕПОРАКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА АЕРОЗАГАДУВАЊЕТО ПРЕКУ ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА УРБАНАТА МОБИЛНОСТ КАЈ ГРАЃАНИТЕ ОД ОПШТИНА АЕРОДРОМ

ВОВЕД

Преголемата употреба на автомобили, кои не ги задоволуваат европските стандарди за заштита на животната средина, имаат голем удел во емисиите на штетните стакленички гасови. Во насока на намалувањето на загадувањето на воздухот, потребно е итно преобликување на начинот на кој патуваме на куси релации.

Потребен е сеопфатен пристап за воспоставување на институционална рамка, одржлива и безбедна инфраструктура за пешаците, мрежа на велосипедски патеки, места за паркирање велосипеди и иновативни образовни програми. Потребен е одржлив пристап при креирањето на локалните политики, кои ќе им овозможат на граѓаните брзи и безбедни пешачки и велосипедски патеки, наспроти широките булеварии. Можно и изводливо е да се влијае на промена на навиките кај граѓаните и да се зголеми употребата на незагадувачки транспортни средства, но за да се постигне тоа, треба да се вклучи целата заедница, од носителите на одлуки, образовниот сектор, медиумите, до секој од нас како индивидуа. Мнозинството скопјани живеат во области кои не ги исполнуваат минималните стандарди за квалитет на воздухот, кои меѓу другите загадувачи, се предизвикани и од употребата на возила. Пешачењето и возењето велосипед во Скопје имаат потенцијал да ја намалат употребата на возилата со замена на моторизираното патување на растојание од 2-3 km со пешачење; и за растојание од 5-10 km со велосипед, преку истовремено промовирање на здрав и активен начин на живот. Имено, секојдневното пешачење и возење велосипед имаат различни здравствени

придобивки, вклучително и кардиоваскуларна и мускулна издржливост, контрола на телесната тежина, намален крвен притисок итн. Покрај тоа, има и други придобивки кои вклучуваат ниски трошоци, енергетска ефикасност, заштеда на време во периодот на гужва во градскиот сообраќај и намалено ниво на бучава.

Поаѓајќи од потребата да се адресираат горенаведените состојби, Центарот за истражување и креирање политики (ЦИКП), го имплементираше проектот “Здрави навики за здрава околина”, поддржан од Програмата за развој на обединетите нации (УНДП).

Општата цел на проектот во однос на флукуирачката урбана мобилност е да се поттикнат и мотивираат поединците (на возраст од 18 – 65+ години, со различен социо-економски статус и еднаква родова структура) од општина Аеродром да практикуваат ефикасна мобилност, односно да пешачат или да користат велосипеди или електрични велосипеди, притоа менувајќи ги нивните дневни физички активности.

Во рамки на проектот се имплементираа низа активности со кои вклучија: Истражување на перцепциите и однесувањето на граѓаните од Општина Аеродром за примена на велосипед и пешачење како замена на превоз со автомобили на кратки релации; Мобилизирање и мотивирање на граѓаните од Општина Аеродром, преку поставување на групни предизвици со примена на мобилна апликација; Пос-истражување; Поставување основи за соработка со клучните чинители; Предлог мерки; Кампања.

ОВОЈ ДОКУМЕНТ ГИ СУМИРА ПРЕПОРАКИТЕ ОД СПРОВЕДЕНОТО ПРЕД И ПОСТ-ИСТРАЖУВАЊЕ: УТВРДУВАЊЕ НА ПЕРЦЕПЦИИТЕ И ОДНЕСУВАЊАТА НА ЖИТЕЛИТЕ НА ОПШТИНА АЕРОДРОМ ВО ОДНОС НА АЛТЕРНАТИВНИТЕ ФОРМИ НА МОБИЛНОСТ (АНЕКС I).

ПРЕПОРАКИ

Во продолжение се претставени препораките кои се произлезени директно од потребите на граѓаните на Општина Аеродром за унапредување на нивната урбаната мобилност. Истите се поделени на 1. Инфраструктурни; 2. Граѓанско учество; 3. Безбедност; 4. Кампањи;

1. ИНФРАСТРУКТУРНИ

- Унапредување/подобрување на постоечките велосипедски и пешачки патеки со целосна нивна адаптација за таа намена (обележување со боја и поставување столбчиња како физичка бариера);
- Јасна поделба на патеките за велосипедисти и пешаци;
- Подобрување на јавното осветлување за поголема безбедност на велосипедските и пешачките патеки;
- Обезбедување доволен број паркинг места за велосипеди;
- Редовно одржување на велосипедските и пешачките патеки – кастрење на гранките од дрвјата, чистење на сметот, особено на кејот и на потегот од Лисиче кон Ново Лисиче, затворање на дупките, косење на тревниците, чистење на патеките, соодветно поставување на прскалките за вода, замена и на искршените клупи со нови;
- Издавање дозволи за градба на станбени објекти со доволен број на гаражни места за автомобили и затворено и безбедно гаражно место за велосипеди;
- Изградба на повеќе велосипедски патеки;
- Намалување/нивелирање на рабниците по траекторијата на велосипедските патеки.

2. ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО

- Учество на граѓаните во процесите на креирање политики на локално ниво за промоција на урбаната мобилност;
- Доделување субвенции за набавка на велосипеди во текот на целата година;
- Отварање на општински центар каде граѓаните од сите возрасти ќе имаат можност да спортуваат, да посетуваат културни секции (хор, играорна група, кино, театар и сл).
- Продолжување на соработката со ГО за имплементација на проекти со кои се мобилизираат граѓаните и се промовираат здрави навики.

3. БЕЗБЕДНОСТ

- Да се зголеми присуството на полицијата на улиците и булеварите за да се воведат ред во сообраќајот;
- Да се искорени кражбата на велосипеди преку постојани полициски патроли и поставување камери за видео надзор;
- Постојана контрола и отстранување на паркираните автомобили од велосипедските и пешачките патеки;
- Унапредување на безбедноста на пешачките патеки во населба Лисиче преку: поставување знаци за ограничување на брзината на возилата; ослободување на тротоарите од паркирани возила; поставување легнати полицајци за присилно регулирање на брзината на возилата;

4. КАМПАЊИ И ПОДИГНУВАЊЕ НА СВЕСТА

- Континуирано да се работи во насока на подигнување на свеста кај населението за важноста на физичката активност преку јавни кампањи и мобилизација на граѓаните;
- Континуирано подигнување на свеста кај граѓаните за загадувањето на воздухот и индивидуалното влијание врз климатските промени;
- Континуирано подигнување на свеста кај граѓаните за велосипедска култура и почитување на обележаните знаци за движење;
- Унапредување на физичкото и здравственото образование во училиштата;
- Подигнување на сообраќајната култура на велосипедските патеки – забрането движење на пешаци и возење во спротивна насока.
- Велосипедизмот да се вклучи во наставната програма за физичко образование од најниските одделенија.

ЗАКЛУЧОК

Граѓанските организации претставуваат мост помеѓу граѓаните и јавните институции и тие се гласен застапник на нивните потреби. Центарот за истражување и креирање политики, врз основа на истражувањето (АНЕКС I), ги сумираше и презентираше потребите на граѓаните од Општина Аеродром за зголемување на урбаната мобилност, во насока на намалување на загадувањето на воздухот. Следен чекор е Општина Аеродром да ги имплементира дадените препораки, со што директно ги ќе ги вклучи граѓаните во процесот на креирање политики и ќе остане пример за демократско општество.

*Горенаведените препораки се во линија со предвидените мерки за справување со загадувањето на воздухот во Општина Аеродром, утврдени во ЛОКАЛЕН ЕКОЛОШКИ АКЦИОНЕН ПЛАН (ЛЕАП) НА ОПШТИНА АЕРОДРОМ за период од 2017 до 2023 година.

Препораките се подготвени од Центар за истражување и креирање политики како дел од проектот „Справување со загадувањето на воздухот во Град Скопје,“ кој е финансиран од Шведска, а е имплементиран од Програмата за развој на Обединетите нации во партнерство со Министерство за животна средина и просторно планирање и Град Скопје. Мислењата искажани во овој документ се на авторот и не е нужно да ги рефлектираат ставовите на донаторот или субјектите кои го имплементираат проектот.